

Traditie

24 februari 2012

Igor Stravinsky zei eens: 'Traditie is een verzameling slechte gewoonten.' Nu zat Stravinsky gelukkig nooit verlegen om een controversiële opmerking, dus kunnen wij ons vandaag de dag nog steeds laven aan zijn soms vileine ironie. Zo noemde hij Maurice Ravel eens de beste horlogemaker onder de componisten en toen de fameuze dirigent van het Orchestre de la Suisse Romande - Ernest Ansermet - hem vroeg hoe hij zijn opname van *Le sacre du printemps* beoordeelde, antwoordde de componist dat Ansermet's grammofoon niet op de juiste snelheid draaide. En dan te bedenken

dat de beide heren op tamelijk vriendschappelijke voet met elkaar verkeerden.

Hoe dan ook, in deze had Igor Stravinsky volkomen gelijk. In de kunst en zeker in de muziek is traditie niet zelden een collectie ondeugdelijke aanwensels. De meeste zijn namelijk helemaal niet ontstaan uit muzikale noodzaak maar uit gemakzucht. Zo speelden tot diep in de tweede helft van de twintigste eeuw de strijkers van de grote symfonieorkesten alle muziek met een krachtig linkerhand-vibrato, waarbij bovendien elke gespeelde noot werd doorgestreekt tot aan de punt van de stok. Mooi voor Bruckner maar killing voor muziek met een meer complexe ritmische structuur. Bovendien had de muzikwetenschap allang aangetoond dat er in de barok en het classicisme op andere wijze werd gespeeld.

Bij het Concertgebouworkest was het Nikolaus Harnoncourt die daar een eind aan maakte. Het vooroorlogse vibrato werd aan banden gelegd en de rechterhand (de stokvoering) kreeg prioriteit boven de linker (de vingers). Zo maakte hij Mozarts muziek weer tot de revolutionaire toonkunst die zij ooit was. En de violisten die de snaren daarbij onvoldoende ranselden riep hij luidkeels toe: 'Schade das Sie nicht trommeln können!' Geen dirigent die zo'n enorme invloed heeft uitgeoefend op de klank van het Concertgebouworkest als hij. Tot op de dag van vandaag.

Zo zijn er talloze voorbeelden van uit de praktijk voortgekomen tradities, die uiteindelijk verdorpen tot een automatische piloot. Natuurlijk, zonder door herhaalde oefening verkregen vaardigheden komt er - met gemiddeld vier repetities per concertproductie - geen programma van de grond. Maar...routine is de grootste vijand van de muziek, aldus KCO-chef-dirigent Mariss Jansons. Gelijk heeft hij. Muziek niet als gewoontehandeling benaderen vereist dat er op analytische wijze met haar wordt omgegaan. Steeds weer proberen een werk dat al talloze malen op je muzieklessenaar heeft gestaan als nieuw te horen. En daarbij zijn conventies irrelevant en een verwijzing naar traditie meestal een excuus om niet verder na te hoeven denken.